

Behandeling van aanvragen voor uitvoervergunningen voor cultuurgoederen

*Beslisschema
met toelichting*

*Doel en reikwijdte,
hoofdlijnen van de
beoordeling*

Wettelijk kader

Missie Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed

Een overheid die verantwoording kan afleggen. Erfgoed beschikbaar voor iedereen. Nu en in de toekomst. Dat is onze missie.

Wij zien toe op de toegankelijkheid van overheidsinformatie en op de zorgvuldige omgang met erfgoed. Wij kijken hoe de regels in de praktijk werken.

Inhoudsopgave

Beslisschema	4
1. TOELICHTING	5
1.1. Doel en reikwijdte	5
1.2. Hoofdlijnen van de beoordeling	5
2. Beslissingen	7
2.1. Puntsgewijze toelichting	7
2.1.1. Voldoende informatie	7
2.1.2. Gelegenheid tot aanvullen van informatie	8
2.2. Cultuurgoed volgens Verordening 116/2009	8
2.3. Goed is "definitief" in Nederland	8
2.3.1. Sinds 1-1-1993 in Nederland	8
2.3.2. Vóór 1-1-1993 in Nederland ingevoerd uit een lidstaat	9
2.3.3. Beschermd Nederlands cultuurgoed	9
2.3.4. Als beschermd aan te wijzen cultuurgoed	9
2.3.5. Toestemming voor uitvoer	9
2.4. Na 1-1-1993 uit andere lidstaat verzonden	9
2.4.1. Nationaal bezit van betreffende lidstaat	10
2.4.2. Rechtmatige verzending naar Nederland	10
2.4.3. Rechtmatige uitvoer uit EU	10
2.4.4. 6a, 6b. Goederen uit derde landen	10
2.5. Strafrechtelijke en teruggaveprocedures	10
3. Wettelijk kader	11
3.1. EU-wetgeving	11
3.2. Nationale wetgeving	11
3.2.1. Algemene wet bestuursrecht (Awb)	11
3.2.2. Erfgoedwet	11
3.2.3. Wet op de economische delicten	12

1. TOELICHTING

1.1. Doel en reikwijdte

In dit schema heeft de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed uitgewerkt hoe zij komt tot een beslissing op een aanvraag voor een uitvoervergunning voor cultuuroederen. Het schema en de toelichting dienen ter verduidelijking; er kunnen geen rechten aan worden ontleend.

Doel van de vergunningplicht is het tegengaan van onrechtmatige uitvoer uit de EU van voorwerpen die in Nederland of een andere EU-lidstaat vallen onder een wettelijke regeling voor de bescherming van nationaal artistiek, historisch of archeologisch bezit. Een EU-lidstaat kan een cultuuroed dat onrechtmatig buiten zijn grenzen is gebracht terugvorderen.

De uitvoervergunning ziet in beginsel niet op bescherming van cultuuroederen uit derde landen. Niettemin kunnen zich aanwijzingen voordoen dat een cultuuroed in een derde land beschermd is en op grond van een wettelijke procedure aan dat land dient te worden teruggegeven. Te denken is dan vooral aan een internationale teruggaveprocedure op grond van de Erfgoedwet, of toepassing van de sanctieregelingen voor Irak en Syrië. Een dergelijke procedure, maar ook bijvoorbeeld strafrechtelijk onderzoek naar diefstal, kan aan de uitvoer van het betreffende cultuuroed in de weg staan.

De bescherming van cultuuroederen in Nederland is geregeld in de Erfgoedwet. Op grond van artikel 3.7 van de Erfgoedwet kunnen cultuuroederen door de Minister van OCW als beschermd worden aangewezen. Beschermd zijn ook cultuuroederen in openbare of kerkelijke collecties, als omschreven in art. 4.22 Erfgoedwet.

De wijze waarop cultuuroederen in andere EU-lidstaten worden beschermd, is afhankelijk van de nationale wetgeving van de betreffende lidstaat. Cultuuroederen die onrechtmatig buiten het grondgebied van een lidstaat zijn gebracht, kunnen door de betreffende lidstaat worden teruggevorderd.

1.2. Hoofdlijnen van de beoordeling

Een vergunning wordt in Nederland aangevraagd bij de Centrale Dienst In- en Uitvoer (CDIU). De CDIU verstrekt de vergunning na goedkeuring van de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed.

Op de aanvraag wordt uiterlijk binnen acht weken na ontvangst een beslissing genomen. Kan dat niet, dan wordt binnen die termijn in ieder geval meegedeeld binnen welke zo kort mogelijke termijn er wel een beslissing is.

Bij het behandelen van een aanvraag wordt allereerst beoordeeld of er voldoende informatie beschikbaar is om op de aanvraag te kunnen beslissen, en of aan enkele formele eisen wordt voldaan (afwegingen 1a-b, 2, 3). Zo nee, dan wordt de aanvraag niet of niet verder in behandeling genomen.

Ook als zich bijzondere omstandigheden blijken voor te doen die de uitvoer van het cultuuroed in de weg staan, zoals een wettelijke teruggaveprocedure of strafrechtelijk onderzoek, kan de aanvraag buiten verdere behandeling worden gesteld (afweging 7).

| | | | | | |

Als de aanvraag in behandeling kan worden genomen, vindt een inhoudelijke beoordeling plaats. Deze richt zich op de vraag of de uitvoer van het betreffende cultuurgoed in overeenstemming is met cultuurbeschermende wetgeving.

Als de aanvraag een cultuurgoed betreft dat door de Erfgoedwet wordt beschermd, kan de aanvraag worden afgewezen (afwegingen 4a-e). Ook kan een nadere beoordeling plaatsvinden of het goed alsnog als beschermd dient te worden aangewezen (afweging 4d).

Ook als de aanvraag een cultuurgoed betreft dat in een andere EU-lidstaat onder een wettelijke cultuurbeschermende regeling valt, kan de aanvraag worden afgewezen (afwegingen 5a-d).

Betreft de aanvraag een cultuurgoed uit een derde land, dan wordt de aanvraag in principe toegewezen, tenzij het cultuurgoed eerder uit een EU-lidstaat werd uitgevoerd (afwegingen 6a-b).

2. Beslissingen

Op een aanvraag voor een uitvoervergunning voor cultuuroederen zijn de volgende beslissingen mogelijk:

I: de aanvraag wordt buiten behandeling gesteld

Redenen om een aanvraag niet of niet verder te behandelen kunnen met name zijn:

- de aanvraag bevat onvoldoende informatie om te kunnen beoordelen of het cultuuroed in Nederland of in een andere EU-lidstaat valt onder cultuurbeschermende wetgeving;
- het goed blijkt geen cultuuroed volgens de bijlage bij Vo. 116/2009;
- het goed bevindt zich slechts op tijdelijke basis in Nederland;
- Het goed is vatbaar voor inbeslagname of inbewaringneming in het belang van strafrechtelijk onderzoek of een teruggaveprocedure.

De belanghebbende krijgt gemotiveerd bericht van de beslissing de aanvraag buiten behandeling te stellen. Deze beslissing staat gelijk aan de afwijzing van de aanvraag. Tegen de beslissing is bezwaar en beroep mogelijk.

II: de aanvraag wordt afgewezen

De aanvraag wordt afgewezen als de weigeringsgrond uit art 2(2) Vo. 116/2009 van toepassing is:

- De aanvraag betreft beschermd Nederlands cultuuroed dat zonder de benodigde toestemming wordt uitgevoerd;
- De aanvraag betreft cultuuroed dat in strijd met nationale wetgeving buiten een andere EU-lidstaat werd gebracht.

De belanghebbende krijgt gemotiveerd bericht van de afwijzing. Tegen deze beslissing is bezwaar en beroep mogelijk.

III: de aanvraag wordt toegewezen

De aanvraag wordt toegewezen – er wordt een vergunning verstrekt – als de uitvoer van het goed in overeenstemming is met nationale cultuurbeschermende wetgeving van Nederland of een andere EU-lidstaat.

2.1. Puntsgewijze toelichting

2.1.1. Voldoende informatie (1a)

Op de aanvrager rust een ruime informatieplicht. Hij dient op het aanvraagformulier of in bijlagen daarbij “alle relevante gegevens betreffende de cultuuroederen alsmede [hun] juridische situatie” te verstrekken (art. 6 lid 2, Uitvoeringsverordening (EU) 1081/2012). Naast objectgegevens en gegevens over de aanvrager en andere betrokkenen omvat deze informatie onder meer “ieder ander gegeven betreffende de formele aspecten van het goed dat nuttig kan zijn om het te identificeren, bijvoorbeeld [historische antecedenten, vroegere eigenaars] enz.” (rubrieksgewijze toelichting op vak 17, Vo. 1081/2012).

Uitvoeringsverordening 1081/2012 is een wettelijk voorschrift. Het staat de aanvrager daarom niet vrij te weigeren de noodzakelijke gegevens te verschaffen (art. 4:3 Awb).

De aanvrager dient bij de aanvraag het nodige documentatiemateriaal te voegen ter staving van de verstrekte gegevens. Bij de aan te leveren bewijsstukken is in het bijzonder te denken aan:

- identificatie van het goed, bijvoorbeeld aan de hand van
 - o omschrijving
 - o bijzondere kenmerken
 - o foto's
- waarde, bijvoorbeeld aan de hand van
 - o facturen
 - o taxatie
 - o verzekeringspapieren
- historische context (oorsprong, vroegere eigenaars, waarde) van het goed, bijvoorbeeld aan de hand van:
 - o aankoopbewijzen, taxaties
 - o veilingcatalogi
 - o verzekeringspapieren
 - o exportcertificaten en douanedocumenten
 - o correspondentie
 - o inventarissen
 - o historische foto's

2.1.2. Gelegenheid tot aanvullen van informatie (1b)

Als op enig moment bij de behandeling van een aanvraag aanvullende gegevens nodig zijn, krijgt de aanvrager de gelegenheid om binnen een redelijke termijn de aanvraag aan te vullen. De behandeling van de aanvraag wordt voor die duur opgeschort.

2.2. Cultuurgoed volgens Verordening 116/2009 (2)

Een vergunning is alleen vereist voor de uitvoer van cultuurgooden die vallen in een van de categorieën in bijlage 1 bij Verordening 116/2009.

2.3. Goed is "definitief" in Nederland (3)

De Nederlandse autoriteiten zijn alleen bevoegd een uitvoervergunning te verlenen voor cultuurgooden die zich op permanente basis in Nederland bevinden. Dat is over het algemeen het geval als de eigendom in Nederland berust. Is een cultuurgoed afkomstig uit een andere EU-lidstaat en is het slechts met een tijdelijk doel in Nederland (bijvoorbeeld ten behoeve van bruikleen, opslag, transport of verkoop), dan zijn in principe de autoriteiten van de 'thuis-lidstaat' van het cultuurgoed bevoegd.

2.3.1. Sinds 1-1-1993 in Nederland (4)

Sinds 1 januari 1993 kent de EU een interne markt zonder binnengrenzen. Daarmee zijn ook voor cultuurgooden mogelijkheden weggevallen om binnen de EU grenscontroles uit te voeren. In het bijzonder ten aanzien van cultuurgooden die na 1 januari 1993 uit een andere lidstaat naar Nederland werden verzonden, moet daarom worden beoordeeld of die verzending rechtmatig was alvorens een uitvoervergunning verstrekt kan worden. Zie nader onder punt 5a en verder.

2.3.2. **Vóór 1-1-1993 in Nederland ingevoerd uit een lidstaat (4b)**

Ook cultuurgoederen die al voor 1 januari 1993 in Nederland waren, kunnen vanuit een andere lidstaat afkomstig zijn. Ten aanzien van de bescherming van cultuurgoederen kunnen lange verjaringstermijnen gelden. Daarom kan ook in die gevallen de vraag van belang zijn of de goederen in de betreffende lidstaat beschermd zijn.

2.3.3. **Beschermd Nederlands cultuurgoed (4c)**

Het nationale bezit van Nederland wordt beschermd door de Erfgoedwet. In het bijzonder gaat het om:

- cultuurgoederen en verzamelingen die als beschermd zijn aangewezen. Deze zijn opgenomen in een openbaar register [<https://data.collectienederland.nl/vc/wbc-2/>];
- openbare collecties van musea, bibliotheken en archieven;
- kerkelijke collecties.

2.3.4. **Als beschermd aan te wijzen cultuurgoed (4d)**

Cultuurgoederen die niet al als beschermd zijn aangewezen kunnen alsnog voor bescherming in aanmerking komen als blijkt dat zij voor het Nederlands erfgoed onmisbaar en onvervangbaar zijn. Het gaat dan om goederen die uniek zijn of ten minste zeer zeldzaam, en die in bijzonder verband staan met voor Nederland kenmerkende personen, gebeurtenissen of ontwikkelingen of die van uitzonderlijke kwaliteit zijn. De Inspectie beoordeelt of goederen moeten worden voorgedragen voor een aanwijzings-procedure.

De Inspectie raadpleegt daartoe externe deskundigen.

Objecten die:

- uniek zijn of hooguit in kleine oplage vervaardigd; en
- op grond van maker, afbeelding, herkomst of andere kenmerken een relatie vertonen met de Nederlandse (kunst-)geschiedenis,

worden door de Inspectie aan een onafhankelijke expert voorgelegd voor een eerste, indicatieve beoordeling.

Oordeelt de expert dat het betreffende goed in aanmerking komt voor nadere beoordeling en eventueel aanwijzing als beschermd, dan volgt vervolgonderzoek en nadere besluitvorming. In dat geval wordt de behandeling van de vergunningaanvraag aangehouden in afwachting van het besluit. Wordt niet tot aanwijzing besloten, dan wordt de aanvraag verder behandeld. Wordt het cultuurgoed als beschermd aangewezen, dan mag het alleen met bijzondere toestemming worden uitgevoerd.

2.3.5. **Toestemming voor uitvoer (4e)**

Als beschermd aangewezen cultuurgoederen mogen alleen worden uitgevoerd met toestemming van de Minister van OCW. Cultuurgoederen uit openbare en kerkelijke collecties mogen alleen met toestemming van de eigenaar worden uitgevoerd.

2.4. **Na 1-1-1993 uit andere lidstaat verzonden (5a)**

Als een cultuurgoed na 1 januari 1993 vanuit een andere EU-lidstaat naar Nederland werd verzonden, doet de vraag zich voor of het cultuurgoed in de betreffende lidstaat onder beschermende wetgeving valt en of de verzending rechtmatig was alvorens in Nederland een uitvoervergunning verstrekt kan worden.

2.4.1. Nationaal bezit van betreffende lidstaat (5b)

Aanwijzingen dat het goed behoort tot het nationale bezit van een EU-lidstaat kunnen zich voordoen aan de hand van de objectkenmerken en/of de herkomstgeschiedenis van het goed, in het bijzonder als het gaat om goederen van hoge ouderdom, grote zeldzaamheid of uitzonderlijke (cultuurhistorische) waarde die in verband kunnen worden gebracht met de (kunst-)geschiedenis van de betreffende lidstaat. In meerdere lidstaten zijn registers van beschermde cultuurgoederen te raadplegen.

2.4.2. Rechtmatige verzending naar Nederland (5c)

Dat een cultuurgoed rechtmatig buiten het grondgebied van een lidstaat is gebracht, kan in het bijzonder blijken uit schriftelijke toestemming van de desbetreffende autoriteiten. In meerdere lidstaten is het verplicht bij de autoriteiten een certificaat aan te vragen voor het verzenden van een cultuurgoed. Aan de hand van een dergelijk certificaat kan worden aangetoond dat de verzending rechtmatig is. Als blijkt dat een cultuurgoed onrechtmatig uit een lidstaat werd verzonden, kan dat leiden tot een terugvordering door de betreffende lidstaat.

2.4.3. Rechtmatige uitvoer uit EU (5d)

Als blijkt dat de verzending naar Nederland rechtmatig was, bijvoorbeeld aan de hand van een nationaal certificaat, kan een vergunning voor uitvoer uit de EU alleen worden verstrekt als die uitvoer in overeenstemming is met de voorwaarden of beperkingen die door de betreffende lidstaat werden gesteld. Zo kan alleen tijdelijke uitvoer zijn toegestaan.

2.4.4. 6a, 6b. Goederen uit derde landen

De uitvoervergunning voor cultuurgoederen ziet enkel op de bescherming van het nationale bezit van de EU-lidstaten. Goederen die vanuit een derde land in Nederland werden ingevoerd kunnen beschermd nationaal bezit zijn van een EU-lidstaat als zij eerder uit de EU werden uitgevoerd. Zie verder onder 5a.

2.5. Strafrechtelijke en teruggaveprocedures (7)

In het verlengde van het doel van de vergunning richt ook de beoordeling van een aanvraag zich op de bescherming van nationaal bezit van Nederland of andere EU-lidstaten. Bij deze beoordeling kunnen echter ook andere omstandigheden naar voren komen, bijvoorbeeld:

- het goed is gesignaleerd als gestolen, bijvoorbeeld in de database van Interpol;
- het goed is in strijd met sanctiewetgeving in Nederland ingevoerd uit Irak of Syrië;
- een partijstaat bij het UNESCO-Verdrag 1970 maakt aanspraak op teruggave.

In dergelijk geval kan er aanleiding zijn het goed veilig te stellen voor verder onderzoek of om een teruggaveprocedure mogelijk te maken. Omdat een eventuele inbeslagname of inbewaringneming het afgeven van een uitvoervergunning doorkruist, leidt dat tot het buiten behandeling stellen van de aanvraag.

3. Wettelijk kader

3.1. EU-wetgeving

- Verordening (EG) nr. 116/2009 van de Raad van 18 december 2008 betreffende de uitvoer van cultuurgoederen

Art.2 lid 2:

De uitvoervergunning wordt op verzoek van de belanghebbende verstrekt:

- a) door een bevoegde autoriteit van de lidstaat op het grondgebied waarvan het cultuurgoed zich op **1 januari 1993** wettig en definitief bevond;*
- b) of, vervolgens, door een bevoegde autoriteit van de lidstaat op het grondgebied waarvan het zich bevindt, na **rechtmatige en definitieve verzending uit een andere lidstaat**, na invoer uit een derde land, of na wederinvoer uit een derde land volgende op een rechtmatige verzending uit een lidstaat naar dat derde land.*

*Voor de doeleinden van deze verordening kan de uitvoervergunning worden **geweigerd**, wanneer de betrokken cultuurgoederen in de desbetreffende lidstaat vallen onder een **wettelijke regeling** voor de **bescherming van nationaal artistiek, historisch of archeologisch bezit**.*

- Uitvoeringsverordening (EU) nr. 1081/2012 van de commissie van 9 november 2012 voor de toepassing van Verordening (EG) nr. 116/2009 van de Raad betreffende de uitvoer van cultuurgoederen (codificatie)

Artikel 6 lid 2:

Bij de aanvraag wordt gevoegd:

- a) **documentatiemateriaal** dat **alle relevante gegevens betreffende de cultuurgoederen** bevat **alsmede betreffende de juridische situatie** waarin zij zich bevinden op het moment van de aanvraag, in voorkomend geval door middel van bewijsstukken (facturen, expertises, enz.);*

3.2. Nationale wetgeving

3.2.1. Algemene wet bestuursrecht (Awb)

Hoofdstukken 3 en 4, in het bijzonder afd. 3.2 en artikel 4:2 lid 2:

*De aanvrager verschaft voorts de **gegevens en bescheiden die voor de beslissing op de aanvraag nodig zijn** en waarover hij **redelijkerwijs de beschikking** kan krijgen.*

3.2.2. Erfgoedwet

Artikel 4.5

- 1. Gedurende zes weken na de verzending van de melding, bedoeld in artikel 4.4, is een handeling verboden zonder de toestemming van de inspecteur of van Onze Minister, tenzij die melding alleen het voornemen tot verplaatsing binnen Nederland betreft.*
- 2. Indien een handeling strekt tot **het buiten Nederland brengen van een beschermd cultuurgoed**, kan **alleen Onze Minister toestemming** geven*

Artikel 4.22

- 1. Het is verboden een cultuurgoed dat deel uitmaakt van een **openbare collectie** die is vermeld in de inventarislijst van een museum, een archief of een vaste collectie van een bibliotheek, en waarvan de Staat of een ander openbaar lichaam eigenaar is, buiten Nederland te brengen zonder dat de **eigenaar** daarvoor **schriftelijk toestemming** heeft gegeven.*
- 2. Indien de eigenaar zich daarover niet verklaart, kan zijn toestemming op verzoek van een belanghebbende worden vervangen door een vergunning van Onze Minister.*

3. Het verbod, bedoeld in het eerste lid, geldt ook voor een cultuuro goed dat deel uitmaakt van:
 - a. een inventarislijst van cultuuro goederen van cultuurhistorische of wetenschappelijke betekenis waarvan een **kerkgenootschap**, een zelfstandig onderdeel daarvan, of een ander genootschap op religieuze grondslag eigenaar is;
 - b. een openbare collectie die is vermeld in de inventarislijst van een museum, een archief of een vaste collectie van een bibliotheek, en waarvan de eigendom berust bij een privaatrechtelijke rechtspersoon die in overwegende mate wordt gefinancierd door subsidie die door de Staat of een ander overheidslichaam wordt verstrekt, en die door Onze Minister voor de toepassing van dit verbod is aangewezen;
 - c. de lijst van museale cultuuro goederen van de Staat, bedoeld in artikel 2.6, tweede lid.
4. Het verbod, bedoeld in het eerste lid, geldt bovendien voor:
 - a. **rijksmonumenten** en onderdelen daarvan;
 - b. onrechtmatig opgegraven **archeologische vondsten**; en
 - c. **archiefbescheiden** en onderdelen daarvan als bedoeld in artikel 1, onder c, onder 1 tot en met 3, van de Archiefwet 1995, die ouder zijn dan vijftig jaar.

Artikel 4.23 lid 1

Het is verboden zonder **vergunning van Onze Minister** of van een andere bevoegde autoriteit als bedoeld in artikel 2, tweede lid, van Verordening (EG) nr. 116/2009 van de Raad van 18 december 2008 betreffende de uitvoer van cultuuro goederen (PbEU 2009, L 39), cultuuro goederen die behoren tot een categorie, vermeld in bijlage I van genoemde verordening, uit te voeren buiten de gebieden waarop het Verdrag betreffende de Europese Unie van toepassing is.

3.2.3. Wet op de economische delicten

Artikel 1 onder 2°

[Economische **delicten** zijn overtredingen van voorschriften, gesteld bij of krachtens de **Erfgoedwet**, de artikelen 4.2, 4.3, 4.4, 4.5, 4.6, 4.7, 4.8, 4.22 en 4.23.]

Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed |
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Postbus 16478 | 2500 BL Den Haag
info@inspectie-oe.nl | www.inspectie-oe.nl

november 2019